

I. Inleiding

Vooraf

Sinds ongeveer 1990 wordt door de culturele instituten van de Europese landen samengewerkt. Tot dan toe lag aan het werk van deze instituten een unilaterale doelstelling ten grondslag. Het laatste in 1980 opgerichte klassieke culturele instituut (door de herstelde democratie in Spanje) is: Instituto Cervantes.

Vanaf begin jaren '90, na de Wende, won de gedachte veld dat multilaterale samenwerking vooral op cultureel gebied in Europees verband meer opportuun geworden was. De nieuwe democratieën van Oost Europa begonnen eveneens culturele instituten op te richten en dus lag samenwerking voor de hand. In de grote West Europese steden ontstonden de eerste op ideële overwegingen gebaseerde federatieve verbanden.

Een andere, meer prozaïsche reden voor samenwerking, was het feit dat de Goethe Instituten, (na aanvankelijk genereus gesubsidieerd te zijn), evenals de British Council getroffen werden door bezuinigingen. Dit had vooral te maken met een veranderend focus, dat verlegd werd richting Oost Europa en later naar India en vooral China. Eigenlijk hadden Europese cultuurinstituten te kampen met afnemende middelen, hetgeen in combinatie met overeenkomsten in doelstellingen reeds geleid had tot plaatselijke clubs (CICEB Brussel, ECI Amsterdam, FICEP Parijs).

Het Europees Grondwettelijk Verdrag

Voorafgaand aan de volksraadplegingen over de Europese Grondwet werd een formelere federatie van Europese nationale cultuur instituten in de grondwet gezet. De bedoeling was om een nauwere coöperatie van die instituten te laten uitmonden in een soort gedecentraliseerd Ministerie van Cultuur van de Europese commissie. Immers als het grondwettelijk verdrag van kracht zou worden zou de Europese Unie veel meer georganiseerd zijn volgens het model van een federale republiek. De samenwerking van de cultuurinstituten werd gezien als een experiment met een zekere voorbeeldfunctie voor andere 'ministeries'.

In die periode werkten de British Council, het Goethe Instituut en de Instituts de France samen aan dit ideaal. Aangezien de voorzitter van de Europese Conventie Giscard d'Estaing was, ontstond er een zekere vanzelfsprekendheid over de nogal Franse kleur die de voortgang kreeg. Stilzwijgend uitgangspunt: Frankrijk en Europese cultuur is eigenlijk hetzelfde.

Toen Nederland en Frankrijk: *Nee* resp. *Non*, zeiden raakte het culturele samenwerkingsproject in het slop.

De Engelsen en de Duitsers hadden echter de smaak te pakken en gingen door met de besprekingen. Vooral de (inmiddels) oud-directeur van The British Council: David Green had fors ingezet op deze samenwerking. Hij was vooral begaan met het zoeken van een 'andere' aansluiting bij Europa, want in de EU liep het met Engeland toch allemaal wel erg stroef. Duitsland – dat sowieso de enige natie is (behalve Oostenrijk) waarvan de cultuurbegroting onder de meer substantiële politieke besluitvorming valt – vond dat door gegaan moest worden met de besprekingen juist op cultuurgebied. Hoewel de recente geschiedenis de politieke ontwikkeling van Duitsland na de oorlog tot bescheidenheid had aangezet, had men in de kunsten al snel afstand genomen van het bruine verleden en weer een vooraanstaande en gewaardeerde positie verworven. Niet in het minst door het opzetten van de Goethe Instituten die al snel de vertegenwoordigers werden van het 'betere' Duitsland. Met het Engelse streven en het Duitse idealisme als uitgangspunt zag men via de cultuur een kans om in het nieuwe Europa – dat zou ontstaan na de uitglip van het Grondwettelijk verdrag – het voortouw te nemen.

II. EUNIC als organisatie

EUNIC, een paar data

Op 21 februari 2007 werd tijdens een feestelijke bijeenkomst te Brussel in aanwezigheid van de vice commissaris voor Cultuur van de Europese Commissie, Odile Quentin, EUNIC officieel gestart. Het leek mevrouw Quentin aan te bevelen dat er met EUNIC twee tot drie maal per jaar vergaderd werd. Op de 22ste februari werden tijdens de conferentie in het Iers cultureel Instituut in Leuven de eerste afspraken geformaliseerd tussen de vertegenwoordigers (cluster heads) van de 8 inmiddels gestarte EUNIC's, w.o. Nederland.

Op 9 maart 2007 werd bij de conferentie *Diversity makes the difference* (georganiseerd door Goethe Instituut, Europese Culturele Stichting, SICA en EUNIC) in het Haagse Vredespaleis een aantal aanbevelingen gedaan die de oprichting van EUNIC formeel bekrachtigden. Aanleiding was de 50ste verjaardag van het Verdrag van Rome (oorspronkelijk het moment waarop het nieuwe Europese Grondwettelijk Verdrag in werking zou treden). De aanbevelingen bevatten vooral intenties voor de rol van EUNIC tussen De Raad van Europa, het Europees Parlement en de Europese Commissie.

De structuur van EUNIC bestaat uit twee lagen: *EUNIC heads* en *EUNIC cluster heads*

- *EUNIC Brussel*

Deze EUNIC afdeling geldt in zekere zin als hoofdkantoor van Europa. Er zijn een aantal functionarissen die speciaal voor EUNIC werken. Ze zijn door hun respectievelijke instituten vrijgesteld. Daar wordt o.a. de centrale website van EUNIC beheerd. Ze geven het maandelijkse bulletin van de president uit en coördineren programma's die door meerdere EUNIC's in het kader van een Europees programma gezamenlijk worden opgezet (bijvoorbeeld Alter Ego, dat met 22 landen wordt gerund).

- *EUNIC heads*

Het centrale orgaan dat bestaat uit de directeurs van het hoofdkwartier van de organisatie van de samenwerkende instituten.

Zij komen één maal per jaar bijeen en bepalen de algemene lijn van de gang van zaken in de EUNIC organisatie. Eerste bijeenkomst was in Lissabon in 2006 (samen met de eerste clusterheads meeting). Tweede meeting was in Wenen in 2007. Derde meeting was gepland voor juni 2008 in Peking, maar vond doorgang op 21 en 22 juni in Berlijn. Vierde meeting in 2009 was in Kopenhagen. De vijfde meeting zal plaatsvinden in juni 2010 in Bucarest

- *Presidential team*

Het centrale orgaan (EUNIC Heads) wordt aangevoerd door het team van de president. Dit kan alleen een persoon zijn die verbonden is aan de samenwerkende organisaties. Geassocieerde leden (ambassades) komen niet voor deze functie in aanmerking. Het team bestaat voorts uit een inkomend president en een secretaris. De secretaris wordt door de president ingebracht en bekostigd.

De eerste president (tijdens het voorbereidend stadium) was David Green (hoofd Headquarters van de British Council) en zijn opvolger was Emil Brix (ambassadeur voor cultuur van het Ministerie van Buitenlandse zaken van Oostenrijk). Hij werd opgevolgd door Hans Georg Knopp (hoofd van de Zentralstelle van het Goethe Institut).

De huidige president is Finn Andersson (hoofd Deens Kultur Institutet).

Inkomend president is Horia-Roman Patapievici (hoofd Roemeens Instituut)

Tweede vice president is Christina Faustino van het Instituto Camões (Portugal).

- *Presidential support team*

Om het werk van het presidential team te ondersteunen zijn drie functionarissen, betaald, toegevoegd. Zij bestrijken de gebieden: Management en communicatie en secretariaat.

- *Clusters*

Ieder land/stad, waar zich een aantal instituten bevinden kan een afdeling van EUNIC oprichten. Zo'n afdeling heet naar de stad of het land. EUNIC Berlin, EUNIC Netherlands, etc. In sommige landen zijn meerdere EUNICS, zoals bijvoorbeeld in Portugal (noord en zuid).

- *Clusterorganisatie*

Ieder cluster heeft een president, een vice president en een secretaris. Er wordt in principe iedere maand vergaderd.

- *Clusterheads meeting*

Het uitvoerend comité van EUNIC waarin alle hoofden van clusters bij elkaar komen. In principe éénmaal per jaar. Tot nu toe waren er drie meetings. In Lissabon 2006 (dat was een preliminaire zitting tijdens het Portugees voorzitterschap en het opstellen van de Lissabon-agenda), 2007 in Leuven en eind 2007 in Belgrado (in aanwezigheid van o.a. clusters uit New Delhi en New York). In oktober 2008 was de clusterheads meeting in Parijs. In december 2009 wordt in Stockholm vergaderd.

- *Leden*

In principe kunnen alle Europese cultuur instituten lid worden van een EUNIC cluster. Er moeten speciale afspraken gemaakt worden met landen zonder zo'n instituut; de cultureel attaché van de ambassade kan dan bijvoorbeeld geassocieerd lid worden. Soms zijn er onafhankelijke instituten die niet gelieerd zijn aan een ambassade, maar toch een zekere vertegenwoordiging van een land symboliseren. Afhankelijk van de plaatselijke afspraken kunnen dit soort instituten geassocieerd lid worden. Ieder cluster maakt zelf uit wie lid wordt. Het verdient overigens aanbeveling dat de president van een cluster een Europees cultuur instituut vertegenwoordigt, maar dat is geen eis. Voor niet-Europese landen geldt dat ze als observer tot de vergaderingen toegelaten kunnen worden. Ook dat beslist ieder cluster zelf.

- *Financiën*

1. *Contributie*

Op de bijeenkomst in Leuven is een voorlopige afspraak gemaakt dat voor het centraal functioneren van EUNIC een indicatie voor een contributie geldt. Dit zijn bijdragen die door de Instituten die vertegenwoordigd zijn in EUNIC Heads opgebracht worden. De centrale rekening wordt beheerd door EUNIC Brussel. In Berlijn is de contributie officieel bevestigd.

Dtsl.	3000
Fr.	3000
Gr Br	3000
Anderen	1000

2. *Instituutfinanciën*

Het Goethe Instituut en the British Council hebben besloten dat van het plaatselijke budget 20% besteed wordt aan EUNIC activiteiten. Er wordt op vertrouwd dat in de toekomst meer van zulke beslissingen volgen.

Inhoud van het beleid en de daaruit voortvloeiende activiteiten

- Er wordt inhoudelijk gestuurd op de thema's van de Europese commissie (Jaar van de ouderen 2007, Jaar van de interculturele dialoog 2008, Educatie & cultuur 2009, etc).
- Aandacht verdienen de China en de India summit die binnenkort op het programma staan.
- Verder is een speciaal terrein van aandacht het multilingualisme, omdat de talen natuurlijk de belangrijkste communicatiemiddelen zijn en omdat dat het gebied is waarop de meeste ervaring bestaat bij het merendeel van de culturele instituten.
- Voorts kunnen door de clusterheads thema's voorgesteld worden.
- Ieder cluster kan eigen activiteiten gezamenlijk opzetten. Daarbij is van belang dat er van het cluster minimaal 3 leden meedoen om er het EUNIC predikaat aan mee te geven.
- EUNIC heeft een groot voordeel bij het inschrijven op Europese 'calls' want aan de voorwaarde dat minstens drie landen mee moeten doen aan een inschrijving is reeds bij voorbaat voldaan, omdat reeds 22 landen van de Europese Unie vertegenwoordigd zijn in EUNIC.

III. EUNIC Netherlands

Organisatie en activiteiten

EUNIC Netherlands bestaat sinds december 2006, als vervolg op ECI (Europese Cultuur Instituten), dat sinds 1993 activiteiten ontplooid. De Stichting EUNIC Netherlands is in februari 2009 opgericht.

De eerste voorzitter was Joachim Umlauf (Goethe Instituut) van mei 2007 – mei 2008. Daarna volgde Ben Harris (British Council) mei 2008 – mei 2009. De huidige voorzitter is Isabelle Mallez (Maison Descartes). Het secretariaat berust bij SICA.

Er is een website (www.EUNIC-Netherlands.eu), die gehost wordt door SICA. De kosten worden gedragen door de leden van EUNIC-Netherlands.

Inmiddels telt EUNIC-Netherlands 20 leden: British Council, Goethe Instituut, Vlaams Cultuurhuis De Brakke Grond, Istituto di cultura Italiano, Istituto Cervantes, Maison Descartes, Österreichisches Kulturinstitut, Finnish Cultural Institut, Danish Cultural Institut, Lituanian Cultural Institute, Czech Cultural Institut, Alliance Française, Polish Cultural Institute, Rumanian Cultural Institut, Ungarian Cultural institute, the Bulgarian School, Dom Polski, Embassy Israel, Dutch representation European Commission, SICA.

EUNIC-Netherlands heeft een aantal activiteiten (mede) mogelijk gemaakt:

- The Inspiration of a European Cultural Canon and a Unifying European Political Policy
- Diversity makes the difference (in samenwerking met de ECF)
- Writing Europe I en II (in samenwerking met de ECF)
- Market for language and culture op 26 september (Dag van de Europese talen)
- DoKu Arts (i.s.m. Holland Festival en Filmmuseum)
- '89 + 20, een serie bijeenkomsten gewijd aan de gebeurtenissen tijdens en na de Wende
- '89 + 20, twee filmfestivals in Den Haag en Amsterdam met documentaires en speelfilms
- '89 + 20, twee tentoonstellingen met Voorpagina's en karikaturen uit west en oost Europese landen, gepubliceerd na de Wende
- EUNIC's Creative Cities, 10 presentaties in het kader van het Europees jaar van Creativiteit en Innovatie. Onderwerp: verrassende toepassingen van creativiteit bij stadsvernieuwing
- Transnationale geschiedschrijving naar het model van het Frans Duitse geschiedenisboek

EUNIC-Netherlands publicaties

- *Diversity makes the difference* (SICA i.s.m. ECS en Goethe Instituut, Amsterdam 2007)
- *The Inspiration of a European Cultural Canon and a Unifying European Political Policy* (SICA, Amsterdam 2007)
- *Identifying with Europe: Reflections on European Identity through a Historical and Cultural Canon*. (SICA i.s.m. 8 EUNIC leden en de Boekman Stichting, Amsterdam 2009)
- *EUNIC's Creative Cities* (SICA i.s.m. 9 EUNIC leden, Amsterdam 2009)

De Nederlandse positie in EUNIC

SICA maakt voor Nederland deel uit van EUNIC Netherlands. Nederland kent geen overkoepelende organisatie van haar culturele instituten. Formeel vallen deze instituten onder het Ministerie van Buitenlandse Zaken. Er is dus niet één verantwoordelijke organisatie voor deze instituten die als formeel vertegenwoordiger deel kan uitmaken van EUNIC heads. Omdat landen zonder internationale cultuur instituten ook deel moeten hebben aan het centraal overleg is een procedure ontwikkeld voor deze organisaties, die deel willen uitmaken van EUNIC heads. Het Ministerie van buitenlandse zaken dient dan een organisatie aan te wijzen die als zodanig kan optreden. De SICA is tijdens de Heads vergadering in juni 2008, door het Ministerie van Buitenlandse Zaken aangewezen als vertegenwoordiger van de Nederlandse instituten in het buitenland.

EUNIC en het beleid van Nederland

In de beleidsbrief van de Raad voor Cultuur van 14 april 2008, in antwoord op de vraag naar de internationale beleidsprioriteiten van de Minister van Cultuur staat op pag. 3.: “Inmiddels heeft een aantal fondsen en sectorinstituten in een gezamenlijke brief de hoop uitgesproken dat er binnenkort meer duidelijkheid zal bestaan over wie verantwoordelijk is voor welk budget [...] die prioriteit moeten krijgen in het toekomstig internationaal cultuurbeleid. Zij pleiten o.a. voor een beleid waarin meer aandacht is voor actieve betrokkenheid bij de culturele dimensie van Europa door te investeren in bilaterale en multilaterale programma's en activiteiten met Europese landen en regio's.”

Waar het gaat om de plannen van de instellingen legt de Raad voor Cultuur op pag. 4 van dezelfde brief de nadruk op o.a.:

“In de plannen waarmee internationale activiteiten worden gepresenteerd moet aandacht zijn voor:

- een doordachte lange termijn strategie met relevante structurele internationale samenwerkingsverbanden
- de Europese culturele context

IV ANNEX

Aanbevelingen van de conferentie *Diversity makes the difference*. Ondertekend door o.a. de SICA:

Recommendations

1. A facilitating framework for a structured cultural component to the EU's external policy (complementing the policies of Member States) needs to be developed in the interplay between the Council, the European Parliament, and the Commission in their respective roles. More specifically, we recommend to the relevant Commissioners that, on this subject, they install one dialogue partner within the EU for regular meetings and information exchange with representatives of EUNIC (the recently founded network of national institutes and agencies) and with the so-called third sector (foundations and cultural networks). This regular interaction should start in 2008. Such a move would greatly enhance transparency, public debate, emerging commitment and the monitoring of progress – especially where progress is most needed: in building dedicated processes and networks.
2. The EU needs to be more consistent in its definition of and approach to culture throughout its policies and programmes. And for fruitful action between all European players involved in cooperative cultural actions with and within third countries, the notion of 'added European value' should be defined more clearly. This can be done by collecting, publishing and actively stimulating 'good practice' projects. Recent research has revealed that all EU Member States are not in principle against a more structured cultural component to EU external relations. There is also a strong desire to define more explicitly the main competences of Member States in this issue. We therefore recommend to the relevant Commissioners, the third sector and national governments that they support follow-up research in selected EU Member States to clarify this issue.
3. We recommend that EUNIC, in cooperation with the European Commission and the third sector, organises a conference involving young up-and-coming cultural managers, including some from non-European countries. We propose that the conference should take place, possibly in Slovenia, during the European Year of Intercultural Dialogue (2008), and that it should discuss possible lines of European-value-adding cooperative action in and with third countries (including the improvement of cultural mobility), and exchange information on funding possibilities and resources.
4. We also recommend that, in 2009, EUNIC organises an extensive workshop for young decision-makers, devoted to comparing administrative regulations relevant to managing joint cultural projects in third countries. Guidelines on handling such joint projects, suitable for inclusion in a project handbook, should emerge from the workshop.
5. We recommend establishing, in 2008, a flexible fund for pilot projects in order to explore new means of equitable cooperation between the EU and third countries.
6. We urge the cultural sector to encourage the European institutions to integrate culture into EU foreign policy, particularly in the lead-up to the revision of the EU budget in 2008 and of its instruments for culture in 2010.